

Latviešu valoda

Optimālais mācību satura apguves līmenis Centralizētā eksāmena programma

1. Centralizētā eksāmena mērķis un adresāts

Centralizētā eksāmena (turpmāk – eksāmens) mērķis ir novērtēt skolēnu sniegumu latviešu valodā atbilstoši Ministru kabineta 2019. gada 3. septembra noteikumu Nr. 416 “Noteikumi par valsts vispārējās vidējās izglītības standartu un vispārējās vidējās izglītības programmu paraugiem” (turpmāk – standarts) 2. pielikumam “Plānotie skolēnam sasniedzamie rezultāti valodu mācību jomā. I. Plānotie skolēnam sasniedzamie rezultāti latviešu valodā” optimālajā mācību satura apguves līmenī un iegūt datus skolēnu snieguma un mācību satura izvērtēšanai, metodisko ieteikumu izstrādei un profesionālās pilnveides plānošanai izglītības iestādes, dibinātāja un valsts līmenī, lai identificētu un izvērtētu, cik lielā mērā ir apgūti plānotie sasniedzamie rezultāti, lai sertificētu apgūto vai atlasītu kandidātus turpmākās izglītības iespējām, kā arī lai pārvaldītu iegūtos datus izvērtēšanai un lēmuma pieņemšanai par atbalstu vai mācību satura īstenošanas atbildību.

Eksāmena adresāts – izglītojamie, kuri ir apguvuši valodu mācību jomas sasniedzamos rezultātus (turpmāk – SR) latviešu valodā optimālajā mācību satura apguves līmenī.

2. Vērtēšanas saturs

Eksāmena vērtēšanas saturu raksturo trīs kategorijās:

- 1) sasniedzamo rezultātu veids un grupa;
- 2) satura moduļi;
- 3) izziņas darbības līmenis.

Tas nozīmē, ka katru eksāmena testelementu¹ raksturo noteikts SR veids un grupa, satura modulis un izziņas darbības līmenis.

2.1. Sasniedzamo rezultātu veids un grupa

Skolēnam plānotie SR ir apkopoti šādos veidos:

- zināšanas un izpratne;
- prasmju grupas;
- ieradumi.

Katram SR veidam ir norādītas SR grupas, kuras aptver standartā noteikto mācību saturu un tiek vērtētas eksāmenā (1. tabula).

Zināšanu un izpratnes pārbaudei ir paredzēti uzdevumi, kuros skolēns analizē tekstu, demonstrējot zināšanas un izpratni par latviešu valodas sistēmas un stilistikas jautājumiem, autora individuālā stila savdabību, valodas līdzekļu strukturālajām, semantiskajām un funkcionālajām īpatnībām.

Prasmju apguvi raksturo piecas SR grupas – tekstveide, argumentēšana, teksta stilistika, valodas kvalitāte, mijiedarbība informācijas nodošanā –, kas attiecināmas uz skolēna snieguma pārbaudi gan

¹ Testelementi ir uzdevums vai uzdevuma daļa, kas veidots, lai vērtētu kādu konkrētu skolēnu darbības aspektu atbilstoši kritērijiem.

mutvārdos, gan rakstveidā. Tekstveides prasmju grupā tiek pārbaudīta skolēna prasme veidot žanriski atbilstošu, pārdomātu, strukturētu, loģisku, pilnvērtīgi sasaistītu tekstu, kas atbilst tematam un ietver skolēna patstāvīgos spriedumus un personisko vērtējumu. Argumentēšanā tiek vērtēta skolēna prasme formulēt skaidrus un precīzus apgalvojumus, kā arī pierādīt tos ar precīziem, pamatotiem un iederīgiem pierādījumiem, izmantojot nepieciešamo informācijas apjomu, precīzus faktus, kas papildināti arī ar savu pieredzi. Teksta stilistikas prasmju grupā tiek pārbaudīta skolēna prasme veidot stilistiski atbilstošu, viendabīgu tekstu, kā arī prasme izvēlēties stilistiski iederīgus un iedarbīgus izteiksmes līdzekļus. Nozīmīga prasmju grupa ir valodas kvalitāte, kurā tiek pārbaudīta skolēna prasme veidot leksiski, gramatiski, stilistiski pilnvērtīgu tekstu, kas rakstu formā atbilst ortogrāfijas un interpunkcijas normām, bet mutvārdos ir vienmērīgi plūstošs un papildināts ar atbilstošiem neverbāliem izteiksmes līdzekļiem. Mutvārdos īpaši tiek pārbaudīta arī mijiedarbība informācijas nodošanā – skolēna prasme iesaistīties dialogā, ievērojot runātāja un klausītāja kultūru. Īpašs SR veids ir ieradumi. Tā kā ieradumu vērtēšanai nozīmīgi ir novērot skolēna darbību ilgākā laikposmā, eksāmenā ieradumi netiek novērtēti tiešā veidā. Tomēr mācību procesā mērķtiecīgi veidoti ieradumi nozīmīgi ietekmē skolēnu sniegumu eksāmenā, piemēram, skolēna spēja regulāri kontrolēt savas valodas kvalitāti un iedarbību noteiktā situācijā, kā arī ieradums stilizēt tekstu, izmantojot savdabīgus vārdus vai gramatiskos līdzekļus, apzinoties, ka valoda raksturo cilvēka identitāti, tādējādi skolēna ieradumus eksāmenā vērtē netieši, integrējot šo vērtējumu noteiktos prasmju kritērijos.

1. tabula. Sasniedzamo rezultātu veidi, grupas un to īpatsvars eksāmenā

Sasniedzamo rezultātu veids un grupa		Īpatsvars (%)
Zināšanas un izpratne	<ul style="list-style-type: none"> ● pārzina valodas funkcionālos stilus, tiem raksturīgās pazīmes, kā arī tipiskos izteiksmes līdzekļus; ● pilnvērtīgi nosaka, skaidro, raksturo, analizē, pamato tekstā lietotos valodas līdzekļus no strukturālā, semantiskā un funkcionālā viedokļa; ● vērtē valodas līdzekļus, ja nepieciešams, piedāvā uzlabojumus. 	20–25
Prasmju grupas	Tekstveide: <ul style="list-style-type: none"> ● veido tekstu, kura temats ir izprasts, pietiekami izvērsts teksta saturā; ● skaidri un precīzi pauž temata aktualitāti; ● pārdomāti strukturē skatījumu uz problēmu, ietver patstāvīgus spriedumus, kas atspoguļo personisko vērtējumu, piedāvā skatu no dažādiem viedokļiem; ● strukturē tekstu, kas pilnībā atbilst žanram, ir strukturāli pārdomāts, līdzsvarots, pabeigts; ● veido loģisku un skaidri uztveramu tekstu, ko raksturo pilnvērtīga sasaiste; ● teksta veidošanā ievēro prasīto daļījumu rindkopās un teksta apjomu. 	15–20
	Argumentēšana: <ul style="list-style-type: none"> ● formulē skaidrus un precīzus apgalvojumus, kas pilnībā atbilst analizējamam tematam, pieteiktajai problēmai vai jautājumam; ● pierāda argumentus ar precīziem, pamatotiem un iederīgiem 	15–20

	<p>pierādījumiem, izmantojot nepieciešamo informācijas apjomu, precīzus faktus, kas papildināti arī ar savu pieredzi;</p> <ul style="list-style-type: none"> • izmanto kvalitatīvi un kvantitatīvi pietiekamus argumentus, lai pierādītu apgalvojumus. 	
	<p>Teksta stilistika:</p> <ul style="list-style-type: none"> • veido stilistiski pārdomātu tekstu, kurā ievērotas vienotas stila prasības; • izvēlas stilistiski iederīgus un iedarbīgus izteiksmes līdzekļus; • īsteno radošumu teksta veidošanā. 	10–15
	<p>Valodas kvalitāte:</p> <ul style="list-style-type: none"> • veido tekstu, kurā vārdu krājums ir pārdomāts, daudzveidīgs, funkcionāli un semantiski prasmīgi izvēlēts; • veido pilnvērtīgu teksta gramatisko (morfoloģisko un sintaktisko) noformējumu, kas atbilst komunikatīvajam nolūkam; • veido tekstu atbilstoši latviešu literārās valodas ortogrāfijai un interpunkcijai; • veido mutvārdu tekstu, kuram raksturīgs vienmērīgs valodas plūdums, izmantoti iederīgi neverbālie izteiksmes līdzekļi. 	20–25
	<p>Mijiedarbība informācijas nodošanā:</p> <ul style="list-style-type: none"> • izturas cieņpilni pret sarunas biedru un ievēro runātāja un klausītāja kultūru; • izsakās skaidri, loģiski, pārliecinoši, ievērojot laika limitu; • atbild uz jautājumiem pārdomāti, strukturēti, precīzi un pietiekami izvērsti. 	5–10

2.2. Satura moduļi

Eksāmenā saturs ir pakārtots četriem satura moduļiem, kas veido strukturāli saturisko ietvaru plānotajiem skolēnam SR latviešu valodā atbilstoši standartam (1. pielikums) un ko raksturo četras lielās idejas (turpmāk – Li).

1. Valoda un sabiedrība (Li1): “Jebkura dzīva valoda ir mainīga, un tai ir raksturīgi vairāki paveidi: literārā valoda, sociolekti un reģiolekti. Valodā mēs atspoguļojam sevi, savu piederību, uzskatus un vērtības.”

Eksāmenā tiek pārbaudīti šādi satura jautājumi:

- latviešu valodas paveidi – literārā valoda, sociolekti, reģiolekti – un tiem raksturīgās pazīmes;
 - aktuālā valodu situācija Latvijā;
 - valodas un kultūras nozīme identitātes veidošanas procesā.
2. Mediji, valoda un ietekme (Li2): “Mediji konstruē realitāti un ietekmē veidu, kā sabiedrība redz pasauli. Detalizēti analizējot medijos izmantotos valodas līdzekļus, varam noteikt ietekmes un manipulācijas paņēmienus.”

Eksāmenā tiek pārbaudīti šādi satura jautājumi:

- vēstījuma aktualitāte, mērķis, kā arī žanrs, struktūra, funkcijas;
- viedokļa izpratne, viedokļa uzbūve, argumentācija;
- regulēta lingvistiskā uzvedība, ievērojot ētikas normas.

3. Stilistika (Li3): “Katru tekstu raksturo noteikta stila vai vairāku stilu pazīmes. Dažādu tekstu izpratne un veidošana ir nepārtraukts radošs process, kurā tiek iegūta jauna saziņas pieredze un iepazīta valodas daudzveidība.”

Eksāmenā tiek pārbaudīti šādi satura jautājumi:

- valodas funkcionālie stili un tiem raksturīgās pazīmes;
 - valodas līdzekļu (verbālu, neverbālu) izvēle un lietojums, stilistiskā iederība;
 - autora individuālā stila īpatnības valodā.
4. Valodas struktūra (Li4): “Valoda ir zīmju sistēma, kas sastāv no vairākiem savstarpēji saistītiem valodas līmeņiem. Ar valodas palīdzību mēs domājam un paužam savas domas citiem.” Eksāmenā tiek pārbaudīti šādi satura jautājumi:
- valodas sistēma, dažādu valodas līmeņu vienības;
 - valodas līdzekļu strukturālais, semantiskais un funkcionālais raksturojums:
 - valodas leksiskie līdzekļi,
 - valodas gramatiskie (morfoloģiskie un sintaktiskie) līdzekļi,
 - latviešu literārās valodas ortogrāfijas un interpunkcijas nosacījumi;
 - teksta valodas kvalitāte atbilstoši literārās valodas normām.

Katra moduļa un Li īpatsvars pamatā atbilst programmā apgūtajam saturiskajam sadalījumam, proti, Li1 – 20 %, Li2 – 20 %, Li3 – 30 %, Li4 – 30 %, tomēr, ņemot vērā eksāmena uzdevumu saturiskās nianšes, katras Li īpatsvars var variēties 10 % amplitūdā (2. tabula).

2. tabula. Satura moduļi un to īpatsvars eksāmenā

Satura modulis	Īpatsvars (%)
Valoda un sabiedrība	15–25
Mediji, valoda un ietekme	15–25
Stilistika	25–35
Valodas struktūra	25–35

Eksāmena saturs ir veidots, ņemot vērā vairākus mācību satura un pieejas akcentus.

- Skolēns demonstrē visas valoddarbības prasmes (lasīt, rakstīt, runāt, klausīties), tomēr darbam ar rakstītiem tekstiem ir piešķirts lielāks īpatsvars (80 %), jo vidējās izglītības posmā padziļināti tiek apgūta prasme rakstīt un strādāt ar uzrakstītu tekstu.
- Eksāmena saturs veidots, integrējot tajā arī sasaisti ar vispārējās vidējās izglītības saturu kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā mācību jomu, proti, latviešu literatūras materiālu izmantošanu un analīzi. Skolēnam tiek piedāvāti dažādu funkcionālo stilu teksti, tomēr kopumā lielāks īpatsvars ir daiļliteratūras tekstu izvēlei, lai skolēns varētu labāk fokusēties uz aktuāliem kultūras, literatūras vai valodniecības procesiem, kā arī teksta tematam, nolūku, aktualitāti, mērķtiecīgi izvēlētajiem valodas līdzekļiem u. tml. Dažos uzdevumu nosacījumos ir iekļauti jautājumi, kas vidējās izglītības posmā tiek apgūti starpdisciplināri, piemēram, piedāvāto tekstu saistība ar kontekstuālām norisēm sabiedrībā.
- Eksāmenā uzdevumu kompleksums īstenojas vairākos aspektos, proti, gan analizējamo tekstu sarežģītības pakāpē, gan dažādu kognitīvo darbību aktualizēšanā uzdevumu nosacījumos, gan dažādu saturisko vienību sistēmiskumā.

2.3. Izziņas darbības līmenis

Skolēna zināšanas, prasmes un kompetences tiek pārbaudītas četros kognitīvās jeb izziņas darbības līmeņos atbilstoši *SOLO* jeb novēroto mācīšanās rezultātu taksonomijai, kurā skolēna sniegums tiek raksturots, analizējot ideju jeb struktūrelementu skaitu un saišu kvalitāti starp šiem struktūrelementiem. Izziņas darbības līmeņu apraksts ir pielāgots eksāmenam. Izziņas darbības līmeņiem ir dažāds īpatsvars eksāmena norisē, ievērojot eksāmena mērķi un galvenos vērtēšanas principus, tāpēc izvēlēto izziņas darbību līmeņi ir sadalīti atbilstoši uzdevumu veidiem (katras izziņas darbības līmenis var variēt ne vairāk kā 10 % amplitūdā) (3. tabula).

3. tabula. Izziņas darbības līmeņu raksturojums un to īpatsvars eksāmenā

Izziņas darbības līmenis	Līmeņa apraksts	Raksturīgie rīcības vārdi	Īpatsvars (%)
I	Nosaka un atrod tekstā Li definētos saturiskos elementus.	atrast, izrakstīt, izvēlēties (no teksta), minēt (no teksta), nosaukt, nošķirt, noteikt	5–10
II	Klasificē un raksturo Li definētos saturiskos elementus.	aprakstīt, grupēt, izskaidrot, klasificēt, raksturot	5–10
III	Analizē un izvērtē Li definētos saturiskos elementus,	analizēt, novērtēt, pamatot jeb uzrakstīt pamatojumu, papildināt, piedāvāt (savu piemēru), salīdzināt, secināt jeb uzrakstīt secinājumu	30–40
IV	Pārveido un rada Li definētos saturiskos elementus.	formulēt, iekļaut, iesaistīt (tekstā), izmantot, pārveidot, sagatavot	40–50

3. Valsts pārbaudes darba uzbūve

Eksāmenam ir trīs daļas:

- 1. daļa – teksta satura un valodas līdzekļu analīze (rakstveidā);
- 2. daļa – tekstveide (rakstveidā);
- 3. daļa – runa un saziņa (mutvārdos).

4. tabula. Eksāmena daļu īpatsvars un izpildei paredzētais laiks

Daļa	Uzdevumu skaits	Maksimālais punktu skaits	Daļas īpatsvars, %	Izpildes laiks, min
1. Teksta satura un valodas līdzekļu analīze	7-10	34	34	80
2. Tekstveide (argumentētā eseja vai pārspriedums)	1	46	46	120
3. Runa un saziņa	1	20	20	30*

*20 minūtes – skolēna gatavošanās, 10 minūtes – viedokļa izteikšana un jautājumu uzdošana.

Eksāmena rakstveida daļas (teksta satura un valodas līdzekļu analīze; argumentētā eseja/pārspriedums) ir saturiski saistītas: 1) viens no piedāvātajiem tekstiem (1. teksts) tiek izmantots uzdevumu izpildei gan pirmajā, gan otrajā daļā; 2) argumentētās esejas/pārsprieduma

temati ir tematiski sasaistīti ar 1. tekstu vai 2. tekstu. Rakstveida uzdevumu saturiskā saistība ir nepieciešama, lai palīdzētu skolēnam veidot plašāku faktoloģisko bāzi argumentētās esejas/pārsprieduma izstrādei.

1. daļa. Teksta satura un valodas līdzekļu analīze

Skolēnam tiek piedāvāts viens teksts vai teksta fragments (turpmāk – teksts), kas tiek iekļauts kā 1. teksts (šis teksts tiek izmantots arī eksāmena 2. daļas uzdevuma izpildē). Teksta apjoms ir 400–800 vārdu. Analīzē izmanto teksta oriģinālu, kurš atbilstoši eksāmena nosacījumiem var būt īsināts, teksts var ietvert dažādu nacionālās valodas paveidu pazīmes (sociolekts, reģiolekts, profesiolekts u. tml.). Tekstā ietverti daudzveidīgi valodas līdzekļi, lai tos var analizēt gan no semantiskā, gan no strukturālā, gan no stilistikā viedokļa.

Teksta satura un valodas līdzekļu analīzē iekļauti 7–10 uzdevumi, lai skolēns var vēltīt katra uzdevuma izpildei vismaz 5 minūtes. Uzdevumu skaits ir atkarīgs no uzdevumu sarežģītības un izziņas darbības līmeņa pakāpes. Uzdevumi veidoti atbilstoši izvēlētajā teksta fragmenta (1. teksts) saturiskajam un valodiskajam piedāvājumam, līdz ar to tajos ir iekļaujami eksāmena satura elementi, kas ir uzskatāmi identificējami un raksturojami izvēlētajā tekstā. Uzdevumu skaits un saturiskā secība, kā arī iegūstamo punktu skaits viena uzdevuma robežās katrā uzdevumu variantā ir mainīgs.

No saturiskā viedokļa teksta satura un izteiksmes līdzekļu analīzes uzdevumi ietver jautājumus, kas atbilst Li2, Li3 un Li4.

Mediji, valoda un ietekme (Li2) – 20 %:

- viedokļa izpratne, viedokļa uzbūve, argumentācija;
- regulēta lingvistiskā uzvedība, ievērojot ētikas normas.

Stilistika (Li3) – 40 %:

- valodas līdzekļu (verbālu, neverbālu) izvēle un lietojums, stilistikā iederība;
- autora individuālā stila īpatnības valodā.

Valodas struktūra (Li4) – 40 %:

- valodas sistēma, dažādu valodas līmeņu vienības;
- valodas līdzekļu strukturālais, semantiskais un funkcionālais raksturojums:
 - valodas leksiskie līdzekļi,
 - valodas gramatiskie (morfoloģiskie un sintaktiskie) līdzekļi,
 - latviešu literārās valodas ortogrāfijas un interpunkcijas nosacījumi;
- teksta valodas kvalitāte atbilstoši literārās valodas normām.

Uzdevumi ir veidoti tā, lai atbilstoši aprēķinātajam īpatsvaram pārbaudītu visus četrus izziņas darbības līmeņus, tāpēc uzdevumu formulējumos izmantoti atbilstošā izziņas darbības līmeņa rīcības vārdi. Uzdevumu formulējumi ir kompleksi, proti, vienā uzdevumā ir ietvertas vairākas izziņas darbības, formulējot uzdevumu nosacījumus, ievērotas katras izziņas darbības aptuvenais īpatsvars. Katrs izziņas darbības līmenis ir nošķirts uzdevuma nosacījumos, līdz ar to skolēnam ir iespēja izpildīt katra izziņas līmeņa darbību atsevišķi, sākot ar I līmeni un beidzot ar III vai IV. Uzdevuma formulējumos ir izmantots viens vai vairāki ievadteikumi, lai palīdzētu skolēnam saprast uzdevuma saturisko ievirzi. Vairāku uzdevumu nosacījumos iekļauta arī informācija par atbildes apjomu, piemēram, norādot teikuma skaitu, teikumu struktūru, vārdu skaitu, piemēru skaitu.

Eksāmena 1. daļā tiek vērtēti šādi SR veidi:

- zināšanas un izpratne;
- argumentēšana;
- valodas kvalitāte.

2. daļa. Tekstveide (argumentētā eseja/pārspriedums)

Skolēns raksta argumentēto eseju/pārspriedumu (300–350 vārdu) par kādu aktuālu kultūras, literatūras vai valodniecības jautājumu, kas ir tematiski saistīts ar teksta analīzes uzdevumos izmantoto tekstu (1. teksts). Argumentu izstrādei tiek piedāvāts vēl viens teksts (2. teksts).

Izvēlei tiek piedāvāti divi argumentētās esejas/pārsprieduma temati –

- viens no tiem ir noformēts kā citāts no 1. teksta fragmenta,
- savukārt otrs ir formulēts vispārīgi atbilstoši 1. un 2. teksta tematikai.

Skolēns raksta argumentēto eseju/pārspriedumu par vienu no diviem piedāvātajiem tematiem pēc izvēles.

No saturiskā viedokļa argumentētās eseja/pārsprieduma temati veidoti atbilstoši Li1.

Valoda un sabiedrība (Li1) – 40 %:

- latviešu valodas paveidi – literārā valoda, sociolekti, reģiolekti – un tiem raksturīgās pazīmes;
- aktuālā valodu situācija Latvijā;
- valodas un kultūras nozīme identitātes veidošanas procesā.

No strukturālā viedokļa argumentētās eseja/pārsprieduma izstrādē tiek vērtēti jautājumi, kas definēti Li2, Li3, Li4.

Mediji, valoda un ietekme (Li2) – 20 %:

- vēstījuma aktualitāte, mērķis, kā arī žanrs, struktūra, funkcijas;
- viedokļa izpratne, viedokļa uzbūve, argumentācija;
- regulēta lingvistiskā uzvedība, ievērojot ētikas normas.

Stilistika (Li3) – 20 %:

- valodas funkcionālie stili un tiem raksturīgās pazīmes;
- valodas līdzekļu (verbālu, neverbālu) izvēle un lietojums, stilistiskā iedarība;
- autora individuālā stila īpatnības valodā.

Valodas struktūra (Li4) – 20 %:

- valodas sistēma, dažādu valodas līmeņu vienības;
- teksta valodas kvalitāte atbilstoši literārās valodas normām.

Eksāmena 2. daļā tiek vērtēti šādi SR veidi:

- tekstveide;
- argumentēšana;
- teksta stilistika;
- valodas kvalitāte.

3. daļa. Runa un saziņa

Eksāmena mutvārdu daļā skolēns izsaka viedokli (3–5 minūtes) par noteiktu izlozētu tekstu, pamatā izmantojot divus izlozētus jautājumus, kā arī atbild uz 2–3 jautājumiem, kurus uzdod skolotājs.

3. daļas norisei sagatavoti izlozei divu tekstu komplekti: vienā ietilpst seši daiļliteratūras teksti, otrā – seši citu stilu un žanru teksti. Katra teksta apjoms ir 350–600 vārdu. Daiļliteratūras teksti ir no dažādu laiku un dažādu žanru daiļliteratūras, citu funkcionālo stilu un žanru teksti prezentē stilu funkcionālo daudzveidību (piemēram, zinātniska stila teksts (enciklopēdijas šķirklis, zinātnisks raksts, zinātniska recenzija, literatūras apskats, monogrāfija u. c.), lietišķā stila teksts (administratīvs dokuments, likums, normatīvs akts, lietišķa vēstule, apsveikums, svinīgas uzrunas teksts u. c.), publicistikas stila teksts (intervija, publikācija, viedokļa raksts, notikumu apskats u. c.)), tomēr visu funkcionālo stilu piemēri nav pārstāvēti. Izvēlētie teksti ietvert dažādu nacionālās valodas paveidu pazīmes (sociolekts, reģiolekts, profesiolekts u. tml.). Katrai eksāmena mutvārdu dienai sagatavots cits tekstu komplekts.

Izlozei ir sagatavoti arī 25 jautājumi (sk. Izlozes jautājumi), no kuriem skolēns izlozē divus jautājumus.

Izlozes jautājumi

1. Formulē un raksturo teksta tematu!
2. Formulē un raksturo tekstā ietvertu problēmu!
3. Raksturo teksta nolūku un pamato viedokli!
4. Raksturo teksta iespējamo adresātu un pamato viedokli!
5. Formulē un raksturo kādu no tekstā ietvertajām idejām!
6. Kā, tavuprāt, tekstā izpaužas personas (autora/literārā tēla/intervētāja/intervējamā u.c.) individualitāte?
7. Raksturo, kā tekstā atklājas žanra pazīmes, pamato viedokli!
8. Raksturo, kā autors ietekmē lasītāju/manipulē ar lasītāju, pamato viedokli!
9. Raksturo, kas tekstā tevi uzrunāja emocionāli pozitīvi, pamato viedokli!
10. Raksturo, kas tekstā tevi uzrunāja emocionāli negatīvi, pamato viedokli!
11. Formulē un raksturo vienu tekstā iegūtu atziņu!
12. Nosauc un pamato cēloņus, kas varētu traucēt uztvert teksta saturu!
13. Par ko un kāpēc tu vēlētos sarunāties ar teksta autoru?
14. Ar kādiem paņēmieniem autors ir padarījis tekstu ...
(interesantu/savdabīgu/uztveramu/saprotamu/garlaicīgu/sarežģītu)?
15. Kā šis teksts saistās ar tavu pieredzi? Pamato!
16. Vai un kā, tavuprāt, teksts varētu bagātināt tavu dzīves pieredzi?
17. Raksturo teksta valodas īpatnības (leksiskās/morfoloģiskās/sintaktiskās)!
18. Raksturo teksta aktualitāti!
19. Kā, tavuprāt, šo tekstu varētu izmantot skolas mācību programmā kādā no mācību priekšmetiem?
20. Nosauc, ar kuriem atslēgas vārdiem tu raksturotu šo tekstu, pamato savu izvēli!
21. Kādas pārdomas tev radās pēc teksta izlasīšanas?
22. Kam un kāpēc tu ieteiktu izlasīt šo tekstu?
23. Kāpēc izvēlējies šo, nevis otru tekstu?
24. Kas... (savdabīgs/oriģināls/neierasts u.c.), tavuprāt, ir vērojams teksta valodā?
25. Raksturo, kā teksts atklāj laiku?

Skolēns var izlozēt jautājumus tikai vienu reizi, atkārtota izloze nav paredzēta.

Uzdevuma izpildei skolēnam ir jāgatavo atbildes uz abiem jautājumiem mutvārdos.

No saturiskā viedokļa izlozes jautājumi tiek veidoti atbilstoši Li1 un Li2.

Valoda un sabiedrība (Li1) – 25 %:

- aktuālā valodu situācija Latvijā;
- valodas un kultūras nozīme identitātes veidošanas procesā.

Mediji, valoda un ietekme (Li2) – 25 %:

- viedokļa izpratne, viedokļa uzbūve, argumentācija;
- regulēta lingvistiskā uzvedība, ievērojot ētikas normas.

No strukturālā viedokļa runas un saziņas daļā tiek vērtēti jautājumi, kas definēti Li2, Li3 un Li4.

Stilistika (Li3) – 25 %:

- valodas līdzekļu (verbālu, neverbālu) izvēle un lietojums, stilistiskā iederība.

Valodas struktūra (Li4) – 25 %:

- teksta valodas kvalitāte atbilstoši literārās valodas normām.

Eksāmena mutvārdu daļas norises secība:

- norisē skolēni piedalās pa vienam eksāmena kārtotāju kodu secībā;
- sākumā pirmais skolēns izlozē no piedāvātajiem tekstu komplektiem vienu daiļliteratūras tekstu un vienu cita stila un žanra tekstu, kā arī divus jautājumus no piedāvātā jautājumu komplekta;
- pēc iepazīšanās ar izlozētajiem tekstiem un jautājumiem skolēns izvēlas vienu no izlozētajiem tekstiem, kuru izmantos uzdevumu izpildē (tekstu lasīšana, izpratnes veidošana un izvēle ietilpst 20 minūšu gatavošanās laikā);
- pēc 10 minūtēm eksāmena telpā ierodas nākamais skolēns, un vēl pēc 10 minūtēm – nākamais, skolēni veic tās pašas darbības, kuras pirmais skolēns;
- 20 minūtes katrs skolēns individuāli gatavojas izteikties par izlozētajiem jautājumiem (gatavošanās laikā teksts un izlozētie jautājumi ir pieejami), skolēns var veikt pierakstus savām vajadzībām gan teksta lapā, gan uzmetuma lapā, ko izsniedz skolotājs;
- kad telpā trešais skolēns sāk gatavoties atbildei, skolotājs aicina pirmo skolēnu izteikt savu viedokli par izlozētajiem diviem jautājumiem, atvēlētais viedokļa izteikšanas laiks katram skolēnam ir 3–5 minūtes;
- skolēns izsaka viedokli par diviem izlozētajiem jautājumiem, atbildē izmantojot atsauces uz izvēlēto tekstu; skolēnam ir tiesības izmantot uzdevuma izpildes gatavošanās laikā veidotos pierakstus, tomēr nav pieļaujama iespēja, ka skolēns nolasa sagatavoto tekstu;
- pēc viedokļa izteikšanas skolotājs uzdod skolēnam 2–3 jautājumus saistībā ar skolēna pausto viedokli, atbildēm atvēlētais laiks katram skolēnam ir 2–3 minūtes;
- kad palikuši divu tekstu komplekti, skolotājs atjauno tekstu un jautājumu komplektus;
- skolēni eksāmena telpā atstāj gan izvēlētos tekstus, gan jautājumus, gan savas piezīmes.

Eksāmena mutvārdu daļas norisi ieraksta datnēs, izmantojot attiecīgās iestādes datortehniku un Valsts izglītības satura centra izstrādāto ieraksta programmatūru atbilstoši valsts pārbaudes darbu norises darbību laikos noteiktajai kārtībai.

Eksāmena mutvārdu daļā tiek vērtēti šādi SR veidi:

- tekstveide;
- argumentēšana;
- mijiedarbība informācijas nodošanā;
- valodas kvalitāte.

4. Piekļuves nosacījumi

Eksāmenam netiek izvirzīti noteikti piekļuves nosacījumi.

5. Nepieciešamo resursu nodrošinājums

Mutvārdu daļas norisei nepieciešama datortehnika un Valsts izglītības satura centra izstrādātā ieraksta programmatūru, lai veiktu skolēnu atbildes audio ierakstu.

6. Vērtēšanas kārtība un kritēriji

Katra eksāmena daļa tiek vērtēta atsevišķi, izmantojot noteiktu punktu skaitu un katram uzdevumam pielāgotu snieguma līmeņu aprakstu, kas ir izstrādāts, pamatojoties uz programmā iekļauto vispārīgo snieguma līmeņu aprakstu (1. pielikums).

Katrai eksāmena daļai ir paredzēts noteikts punktu skaits, visu daļu kopējais maksimālais punktu skaits ir 100 punktu (4. tabula).

1.daļā jeb teksta satura un valodas līdzekļu analīzes daļā katru uzdevumu vērtē atsevišķi atbilstoši uzdevuma nosacījumiem un pielāgojot līmeņa snieguma aprakstu. Atsevišķos uzdevumos, kuri būs atzīmēti ar piktogrammu, vērtēs arī pareizrakstību.

2.daļas jeb tekstveides (argumentētas esejas/pārspriduma) vērtēšanai izmanto tekstveides kritērijus* (2.pielikums), savukārt 3.daļas jeb runas un saziņas vērtēšanai izmanto mutvārdu daļas kritērijus (3.pielikums).

Skolēna snieguma rezultātus eksāmenā – iegūto punktu summu visā darbā, iegūto punktu summu katrā daļā – izsaka procentuālajā novērtējumā.

Eksāmenā atbildi nevērtē, ja:

- uzdevums nav izpildīts;
- uzdevuma izpildē pilnībā ignorēti uzdevuma nosacījumi;
- atbildē ietverta informācija, kas ir pretrunā ar ētikas normām;
- atbildes teksts nav izlasāms;
- atbildē ir vērojamas plaģiāta pazīmes.

7. Palīg līdzekļi, kurus atļauts izmantot eksāmena laikā

Darbs veicams ar tumši zilu vai melnu pildspalvu.

Ja darbā izmanto citātu, nepieciešams norādīt arī tā autoru.

Pie izglītojamajiem un personām, kuras piedalās eksāmena nodrošināšanā, no brīža, kad viņiem ir pieejams eksāmena materiāls, līdz eksāmena norises beigām nedrīkst atrasties ierīces (planšetdators, piezīmjdators, viedtālrunis, viedpulkstenis u. c. saziņas un informācijas apmaiņas līdzekļi), kuras nav paredzētas Valsts pārbaudes darbu norises darbību laikos.

PIELIKUMI

1. pielikums

Vispārīgu prasmju un prasmju grupu snieguma līmeņu apraksti

Zināšanas un izpratne				
Kritērijs/ līmenis	I	II	III	IV
Zināšanas un izpratne	Uzdevuma nosacījumi ir izprasti un izpildīti daļēji (kāda uzdevuma darbība nav veikta); teksta saturs izprasts un atklāts daļēji, trūkst vismaz vienas būtiskas saturiskas daļas; tekstā lietotie valodas līdzekļi ir noteikti un vispārīgi raksturoti no strukturālā, semantiskā un funkcionālā viedokļa, tomēr analīze nav kvalitatīvi un kvantitatīvi pilnīga; piemeklēti piemēri no piedāvātā teksta, tomēr to skaits un kvalitāte ir nepilnīgi.	Uzdevuma nosacījumi pamatā ir izprasti un izpildīti; teksta saturs pamatā ir izprasts, tomēr izpratne atspoguļota kvalitatīvi nepilnīgi (aparakstoši, vispārināti, atrauti no konteksta, neizmantojot atbilstošu terminoloģiju u. tml.); tekstā lietotie valodas līdzekļi noteikti, skaidroti un pamatoti no strukturālā, semantiskā un funkcionālā viedokļa, tomēr izklāstā pietrūkst kādas būtiskas pazīmes, vai tas ir pārāk vispārīgs, un to var attiecināt uz jebkuru tekstu vai situāciju; piemeklēts pietiekams skaits uzdevuma nosacījumiem atbilstošu piemēru, tomēr dažu piemēru kvalitāte nav pilnīga.	Uzdevuma nosacījumi pilnībā izprasti un izpildīti; teksta saturs ir izprasts, atbilde formulēta atbilstoši teksta saturam, tā ir kvalitatīvi un kvantitatīvi pilnvērtīga; tekstā lietotie valodas līdzekļi pilnvērtīgi noteikti, skaidroti, raksturoti, analizēti, pamatoti no strukturālā, semantiskā un funkcionālā viedokļa; precīzi piemeklēts pietiekams skaits uzdevuma nosacījumiem atbilstošu un kvalitatīvu piemēru.	Uzdevuma nosacījumi ir pilnībā izprasti un izpildīti; teksta saturs ir izprasts, atbilde formulēta kvalitatīvi un kvantitatīvi pilnvērtīgi, tajā vērojams radošums; tekstā lietotie valodas līdzekļi pilnvērtīgi un radoši noteikti, skaidroti, raksturoti, analizēti, pamatoti no strukturālā, semantiskā un funkcionālā viedokļa, kā arī pamatota to kontekstuālā iederība; precīzi piemeklēts pietiekams skaits uzdevuma nosacījumiem atbilstošu, kvalitatīvu piemēru no piedāvātā teksta, kā arī, ja nepieciešams, radoši, oriģināli piemēri no savas pieredzes.

Tekstveide

Kritērijs/ līmenis	I	II	III	IV
Temata atklāsme	Temats izprasts virspusīgi, teksta saturā vērojama daļēja novirze no temata; temata aktualitāte pieminēta vispārīgi, frāžaini; skatījums uz problēmu ir vienkāršots, shematisks, virspusīgs un bezpersonisks.	Temats ir daļēji atklāts – teksta saturā tas ir sašaurināts vai paplašināts; temata aktualitāte ir skaidri nosaukta, bet tai trūkst loģiska pamatojuma; skatījums uz problēmu ir fragmentārs vai vienpusīgs, paplašināts vai sašaurināts, trūkst personiskā vērtējuma.	Temats ir izprasts un pietiekami izvērsti teksta saturā; temata aktualitāte ir skaidra un loģiski pamatota; skatījums uz problēmu ir pārdomāti strukturēts, tajā ir ietverti patstāvīgi spriedumi, kas ietver personisko vērtējumu, piedāvāts skats no dažādiem viedokļiem.	Temats ir izprasts un radoši izvērsti teksta saturā; temata aktualitāte pausta skaidri, tā ir pamatota radoši; skatījums uz problēmu ir pārdomāti un radoši strukturēts, tajā ietverti patstāvīgi spriedumi, kā arī piesaistīti daudzveidīgi, arī netipiski skatu punkti.
Teksta struktūra	Teksta struktūra nav līdz galam pārdomāta, trūkst kādas teksta daļas, žanra specifika ievērota daļēji; teksta plānveida uzbūve ir veidota shematiski, mehāniski, nepievēršot uzmanību teksta loģiskumam un daļu sasaistei; rindkopu princips izmantots nepārdomāti vai haotiski.	Teksta struktūra pamatā atbilst žanram, tomēr starp teksta daļām trūkst proporcionāla līdzsvara; teksta plānveida uzbūve ir uztverama, bet tai trūkst loģiskas pilnības, teksta sasaiste ir daļēja, trūkst tematiskas pārejas no viena jautājuma pie cita; dalījums rindkopās ir nepilnīgs – kāda rindkopa ir pārāk īsa vai pārāk izvērsta.	Teksta struktūra pilnībā atbilst žanram, tā ir strukturāli pārdomāta, līdzsvarota, pabeigta; teksta plānveida uzbūve ir loģiska un skaidri uztverama, teksta daļas raksturo pilnvērtīga sasaiste; ir ievērots prasītais dalījums rindkopās.	Teksta struktūra pilnībā atbilst žanram, tā ir strukturāli pārdomāta, līdzsvarota un pabeigta; teksta strukturēšanā pilnvērtīgi izmantots kāds oriģināls vai netipisks paņēmieni, kas nav pretrunā ar žanru; ir ievērots prasītais dalījums rindkopās.
Teksta apjoms	–	Teksts daļēji atbilst prasītajam apjomam – nesasniedz prasīto apjomu vai pārsniedz to vismaz	Teksts pilnībā atbilst prasītajam apjomam.	–

		par 30 %.		
Argumentēšana				
Kritērijs/ līmenis	I	II	III	IV
Argumen- tēšana	Formulēti neskaidri vai nepilnīgi apgalvojumi, kas tikai daļēji atbilst analizējamam tematam, pieteiktajai problēmai vai jautājumam; argumenti pierādīti ar vienpusējiem spriedumiem, kas pamatā balstīti uz savu pieredzi, nevis precīziem faktiem.	Formulēti pārāk vispārīgi vai pārāk sašaurināti apgalvojumi, kas neatklāj tematu, pieteikto problēmu vai jautājumu pilnībā; argumenti pamatoti ar vairākiem pierādījumiem, izmantojot gan vispārīgus, nekonkrētus, arī neprecīzus faktus, gan savu pieredzi.	Formulēti skaidri un precīzi apgalvojumi, kas pilnībā atbilst analizējamam tematam, pieteiktajai problēmai vai jautājumam; argumenti pamatoti ar precīziem un iederīgiem pierādījumiem, izmantojot nepieciešamo informācijas apjomu, precīzus faktus, kas pēc nepieciešamības papildināti arī ar savu pieredzi.	Formulēti skaidri un precīzi apgalvojumi, kas pilnībā atbilst analizējamam tematam, pieteiktajai problēmai vai jautājumam, salīdzināti dažādi apgalvojumi, izvēloties situācijā atbilstošākos; argumenti pamatoti ar precīziem un iederīgiem pierādījumiem, izmantojot daudzveidīgu informācijas apjomu un radoši iesaistot atsauces uz savu pieredzi, kā arī spējot tos vispārināt, lai izmantotu iegūtās likumsakarības jaunā kontekstā.
Argumentu pietieka- mība	–	Minēta daļa argumentu (vairāk nekā 50 % argumentu atbilstoši teksta žanram).	Minēts pietiekams skaits argumentu atbilstoši teksta žanram.	–

Teksta stilistika

Kritērijs/ līmenis	I	II	III	IV
Teksta stilistika	Teksts no stila viedokļa nav viendabīgs, vai arī tas ir samākslots; izteiksmes līdzekļi izvēlēti haotiski, bez kāda mērķtiecīga stilistiska nolūka.	Tekstā dominē noteikta valodas funkcionālā stila pazīmes, tomēr stils nav viendabīgs; izteiksmes līdzekļi ir stilistiski atbilstoši, tomēr to izvēlē nav vērojams mērķtiecīgs nolūks.	Teksts ir stilistiski pārdomāts, tekstam raksturīgs vienots, viendabīgs stils; izteiksmes līdzekļi ir mērķtiecīgi izvēlēti, stilistiski iederīgi un iedarbīgi.	Teksts ir stilistiski pārdomāts, un tajā radoši un mērķtiecīgi īstenots stils; izteiksmes līdzekļi ir mērķtiecīgi izvēlēti, stilistiski iederīgi un iedarbīgi, tie kombinēti radoši.
Individualitāte, radošums	–	Tekstā ir vērojamas individualitātes un radošuma izpausmes, tomēr tām trūkst mērķtiecības un regularitātes.	Tekstā meistarīgi izpaužas autora individualitāte un radošums, kas atbilst teksta mērķim.	–

Valodas kvalitāte

Kritērijs/ līmenis	I	II	III	IV
Valodas kvalitāte	Vārdu krājums ir nepārdomāts, funkcionāli un semantiski neprecīzs, un tas apgrūtina teksta uztveri; tekstā bieži tiek pārkāptas latviešu gramatikas (morfoloģijas un sintakses) normas (6–10 dažādas	Vārdu krājums ir daudzveidīgs, tomēr vairāki vārdi (3–5 dažādi vārdi) nav funkcionāli un/vai semantiski iederīgi kontekstā, taču tas neapgrūtina teksta uztveri; tekstā ir vairākas nebūtiskas gramatikas (morfoloģijas un	Vārdu krājums ir pārdomāts, daudzveidīgs, funkcionāli un semantiski prasmīgi izvēlēts, ir iespējamas dažas leksiskas nepilnības (1–2 vārdi), kas neietekmē teksta uztveri; teksta gramatiskais (morfoloģiskais un	Veido tekstu, kurā vārdu krājums ir radoši un meistarīgi izvēlēts; teksta gramatikas noformējums ir pilnvērtīgs, mērķtiecīgi radošs un atbilst saziņas nolūkam un kontekstam; tekstā nav ortogrāfijas un interpunkcijas neprecizitāšu,

neprecīzas vārdformas/konstrukcijas), un tas apgrūtina teksta uztveri; tekstā bieži tiek pārkāptas latviešu ortogrāfijas normas (6–10 dažādas vārdformas), un tas apgrūtina teksta uztveri; tekstā bieži tiek pārkāptas latviešu interpunkcijas normas (6–10 piemēri), un tas apgrūtina teksta uztveri; mutvārdu tekstā valodas plūdums ir nevienmērīgs, daudz lieku paužu, neverbālie izteiksmes līdzekļi ir neiederīgi vai samāksloti.

sintakses) nepilnības (3–5 dažādas neprecīzas vārdformas/konstrukcijas), kas neapgrūtina teksta uztveri; tekstā ir vairākas nebūtiskas ortogrāfijas nepilnības (3–5 dažādas vārdformas), kas neapgrūtina teksta uztveri; tekstā ir vairākas nebūtiskas interpunkcijas nepilnības (3–5 piemēri), kas neapgrūtina teksta uztveri; mutvārdu tekstā ir dažas liekas pauzes, izmantoti neverbālie izteiksmes līdzekļi, kas daļēji nesader ar teksta saturu.

sintaktiskais) noformējums ir pilnvērtīgs, tas atbilst komunikatīvajam nolūkam, ir iespējamās dažas nebūtiskas atkāpes no literārās valodas normām (1–2 neprecīzas vārdformas/konstrukcijas), kas neietekmē teksta uztveri; teksts noformēts atbilstoši latviešu literārās valodas ortogrāfijas normām, ir iespējamās dažas nebūtiskas nepilnības (1–2 vārdformas), kas neietekmē teksta uztveri; teksts noformēts atbilstoši latviešu literārās valodas interpunkcijas normām, ir iespējamās dažas nebūtiskas nepilnības (1–2 piemēri), kas neietekmē teksta uztveri; mutvārdu tekstā ir vienmērīgs valodas plūdums, izmantoti iederīgi neverbālie izteiksmes līdzekļi.

mutvārdu tekstā ir vienmērīgs valodas plūdums, meistarīgi un rodoši izmantoti iederīgi verbālie un neverbālie izteiksmes līdzekļi.

Mijiedarbība informācijas nodošanā

Kritērijs/ līmenis	I	II	III	IV
Mijiedar- bība informāci- jas nodošanā	Izturas pret sarunas biedru neiecietīgi vai neieinteresēti; saziņā daļēji ievēro runātāja un klausītāja kultūru, pārtraucot runātāju vai neizrādot interesi par sarunu; atbildot uz jautājumiem, veido ļoti īsas, nepārliecinošas atbildes.	Izturas neitrāli pret sarunas biedru, neveicinot mijiedarbi, pamatā ievēro runātāja un klausītāja kultūru; izsakās pietiekami skaidri un pārliecinoši, tomēr teiktajā trūkst loģiskuma; laika limits pamatā ir ievērots vai arī vērojamas nelielas nobīdes (ne vairāk par 30 % no piedāvātā laika limita); atbild uz jautājumiem pārdomāti un strukturēti, tomēr atbildēs trūkst pietiekamas precizitātes vai izvērsuma.	Izturas cieņpilni pret sarunas biedru un ievēro runātāja un klausītāja kultūru; izsakās skaidri, loģiski, pārliecinoši, laika limits ir ievērots; atbild uz jautājumiem pārdomāti, strukturēti, precīzi un pietiekami izvērsti.	Izturas cieņpilni pret sarunas biedru un ievēro runātāja un klausītāja kultūru, kā arī mērķtiecīgi virza sarunu; izsakās skaidri, loģiski, pārliecinoši un mērķtiecīgi, ievērojot laika limitu; atbild uz jautājumiem pārdomāti, strukturēti, pārliecinoši un precīzi, atbildes izvērsumā radoši iesaistot mērķtiecīgi izvēlētas, kontekstuāli iederīgas atsauces.

2. pielikums

2. daļas jeb tekstveides kritēriji

Vērtēšanas kritērijs	Snieguma apraksts, punkti			
	I	II	III	IV
Temata atklāsme	1-2 punkti Temats izprasts virspusīgi, vērojama daļēja novirze no temata; temata aktualitāte un problēma pieminēta vispārīgi, frāžaini; bezpersonisks.	3-4 punkti Temats ir daļēji atklāts – tas ir sašaurināts vai paplašināts; temata aktualitāte un problēma ir skaidri nosaukta, bet trūkst loģiska pamatojuma un personiskā vērtējuma.	5-6 punkti Temats ir izprasts un pietiekami izvērsti; temata aktualitāte un problēma ir skaidra un loģiski pamatota; ietverti patstāvīgi spriedumi, kas ietver personisko vērtējumu, piedāvāts skats no dažādiem viedokļiem.	7-8 punkti Temats ir izprasts un oriģināli izvērsti; temata aktualitāte un problēma ir skaidra, tā ir oriģināli pamatota; patstāvīgi spriedumi, piesaistīti daudzveidīgi, arī netipiski skatu punkti.
Teksta struktūra	1 punkts Trūkst kādas teksta daļas, žanra specifika ievērota daļēji; rindkopu princips izmantots nepārdomāti vai haotiski.	2 punkti Teksta struktūra pamatā atbilst žanram, tomēr starp teksta daļām trūkst proporcionāla līdzsvara; teksta sasaiste ir daļēja, trūkst tematiskas pārejas no viena jautājuma pie cita; dalījums rindkopās ir nepilnīgs – kāda rindkopa ir pārāk īsa vai pārāk izvērsta.	3 punkti Teksta struktūra pilnībā atbilst žanram, tā ir strukturāli pārdomāta, līdzsvarota, pabeigta; teksta uzbūve ir loģiska un skaidri uztverama, teksta daļas raksturo pilnvērtīga sasaiste; ir ievērots prasītais dalījums rindkopās.	4 punkti Teksta struktūra pilnībā atbilst žanram, tā ir strukturāli pārdomāta, līdzsvarota un pabeigta; teksta daļas sasaistei izmantots kāds oriģināls vai netipisks paņēmiens, tas nav pretrunā ar žanru; ir ievērots prasītais dalījums rindkopās.
Teksta apjoms	–	1 punkts Teksts daļēji atbilst prasītajam apjomam – (151 -250) *kļūdu skaitu reizina ar 2.	2 punkti Teksts atbilst prasītajam apjomam.	–

Argumentēšana	<p>1-2 punkti</p> <p>Formulēti neskaidri vai nepilnīgi apgalvojumi, tie tikai daļēji atbilst analizējamam tematam, pieteiktajai problēmai; argumenti pierādīti ar vienpusējiem spriedumiem, kas pamatā balstīti uz savu pieredzi, nevis precīziem faktiem.</p>	<p>3-4 punkti</p> <p>Formulēti vispārīgi vai sašaurināti apgalvojumi, tie neatklāj tematu, problēmu pilnībā; argumenti pamatoti ar vairākiem pierādījumiem, izmantojot gan vispārīgus, nekonkrētus, arī neprecīzus faktus, gan savu pieredzi.</p>	<p>5-6 punkti</p> <p>Formulēti skaidri un precīzi apgalvojumi, tie pilnībā atbilst analizējamam tematam, pieteiktajai problēmai; argumenti pamatoti ar precīziem un iederīgiem pierādījumiem, izmantojot informāciju, precīzus faktus, kas pēc nepieciešamības papildināti arī ar savu pieredzi.</p>	<p>7-8 punkti</p> <p>Formulēti skaidri un precīzi apgalvojumi, tie pilnībā atbilst analizējamam tematam, pieteiktajai problēmai, salīdzināti dažādi apgalvojumi, izvēloties situācijā atbilstošākos; argumenti pamatoti ar precīziem un iederīgiem pierādījumiem, izmantojot daudzveidīgu informācijas apjomu savu pieredzi, kā arī spējot tos vispārināt.</p>
Argumentu pietiekamība	–	<p>1 punkts</p> <p>Minēts pārāk liels (vairāk par 3) vai nepilnīgs skaits (1–2) argumentu.</p>	<p>2 punkti</p> <p>Minēts pietiekams skaits argumentu atbilstoši teksta žanram (3 argumenti).</p>	–
Teksta stilistika	<p>1-2 punkti</p> <p>Teksta stils nav viendabīgs vai arī tas ir samākslots; izteiksmes līdzekļi haotiski, bez kāda mērķtiecīga stilistiska nolūka.</p>	<p>3-4 punkti</p> <p>Tekstā dominē publicistiskā stila pazīmes, izteiksmes līdzekļi ir stilistiski atbilstoši, to izvēlē nav vērojams mērķtiecīgs nolūks.</p>	<p>5-6 punkti</p> <p>Teksts ir stilistiski pārdomāts, tekstam raksturīgs vienots, viendabīgs stils; izteiksmes līdzekļi ir mērķtiecīgi izvēlēti, stilistiski iederīgi un iedarbīgi.</p>	<p>7-8 punkti</p> <p>Teksts ir stilistiski pārdomāts, un tajā radoši un mērķtiecīgi īstenots stils; izteiksmes līdzekļi ir mērķtiecīgi izvēlēti, stilistiski iederīgi un iedarbīgi, oriģināli.</p>
Individuālitate, radošums	–	<p>1 punkts</p> <p>Tekstā ir vērojamas individualitātes un radošuma</p>	<p>2 punkti</p> <p>Tekstā meistarīgi izpaužas autora individualitāte un</p>	–

		izpaušmes.	radošums.	
Vārdu krājums	1 punkts Vārdu krājums vienveidīgs, tas apgrūtinā tekstā uztveri.	2 punkti Vārdu krājums ir pietiekams, ir vērojamas atkāpes no publicistikā stila, tas neapgrūtinā tekstā uztveri.	3 punkti Vārdu krājums ir pārdomāts, daudzveidīgs, funkcionāli un semantiski precīzs.	
Gramatikas normas	1 punkts 6 -10 kļūdas.	2 punkti 3–5 kļūdas.	3 punkti Ievērotas vārdu nozīmes, vārdu veidošanas, vārdu formu, teikumu veidošanas, daļu attiecības nosacījumi. 1–2 kļūdas.	
Ortogrāfijas normas	1 punkts 6 -10 kļūdas.	2 punkti 3–5 kļūdas.	3 punkti 1–2 kļūdas.	
Interpunkcijas normas	1 punkts 6 -10 kļūdas.	2 punkti 3–5 kļūdas.	3 punkti 1–2 kļūdas.	

*Pēc eksāmena norises vērtēšanas kritērijus eksāmena vērtēšanas komisija var precizēt.

3. pielikums

3.daļas jeb mutvārdu daļas vērtēšanas kritēriji

Vērtēšanas kritērijs	Snieguma apraksts, punkti			
	I	II	III	IV
Temata atklāsme	1 punkts Temats izprasts virspusīgi, teksta saturā vērojama daļēja novirze no temata; temata aktualitāte pieminēta vispārīgi, frāžaini; skatījums uz problēmu ir vienkāršots, shematisks, virspusīgs un bezpersonisks.	2 punkti Temats ir daļēji atklāts – teksta saturā tas ir sašaurināts vai paplašināts; temata aktualitāte ir skaidri nosaukta, bet tai trūkst loģiska pamatojuma; skatījums uz problēmu ir fragmentārs vai vienpusīgs, paplašināts vai sašaurināts, trūkst personiskā vērtējuma.	3 punkti Temats ir izprasts un pietiekami izvērsts teksta saturā; temata aktualitāte ir skaidra un loģiski pamatota; skatījums uz problēmu ir pārdomāti strukturēts, tajā ir ietverti patstāvīgi spriedumi, kas ietver personisko vērtējumu, piedāvāts skats no dažādiem viedokļiem.	4 punkti Temats ir izprasts un radoši izvērsts teksta saturā; temata aktualitāte pausta skaidri, tā ir pamatota radoši; skatījums uz problēmu ir pārdomāti un radoši strukturēts, tajā ietverti patstāvīgi spriedumi, piesaistīti daudzveidīgi, arī netipiski skatu punkti.

<p>Argumentēšana</p>	<p>1 punkts Formulēti neskaidri vai nepilnīgi apgalvojumi, kas tikai daļēji atbilst analizējamam tematam, pieteiktajai problēmai vai jautājumam; argumenti pierādīti ar vienpusējiem spriedumiem, kas pamatā balstīti uz savu pieredzi, nevis precīziem faktiem.</p>	<p>2 punkti Formulēti pārāk vispārīgi vai pārāk sašaurināti apgalvojumi, kas neatklāj tematu, pieteikto problēmu vai jautājumu pilnībā; argumenti pierādīti ar vairākiem pierādījumiem, izmantojot gan vispārīgus, nekonkrētus, arī neprecīzus faktus, gan savu pieredzi.</p>	<p>3 punkti Formulēti skaidri un precīzi apgalvojumi, kas pilnībā atbilst analizējamam tematam, pieteiktajai problēmai vai jautājumam; argumenti pierādīti ar precīziem, pamatotiem un iederīgiem pierādījumiem, izmantojot nepieciešamo informācijas apjomu, precīzus faktus, kas pēc nepieciešamības papildināti arī ar savu pieredzi.</p>	<p>4 punkti Formulēti skaidri un precīzi apgalvojumi, kas pilnībā atbilst analizējamam tematam, pieteiktajai problēmai vai jautājumam, salīdzināti dažādi apgalvojumi, izvēloties situācijā atbilstošākos; argumenti pierādīti ar precīziem, pamatotiem un iederīgiem pierādījumiem, izmantojot daudzveidīgu informācijas apjomu un radoši iesaistot atsauces uz savu pieredzi, kā arī spējot tos vispārināt, lai izmantotu iegūtās likumsakarības jaunā kontekstā.</p>
<p>Valodas kvalitāte</p>	<p>1 punkts Veido tekstu, kurā vārdu krājums ir nepārdomāts, funkcionāli un semantiski neprecīzs; tekstā bieži tiek pārkāptas latviešu gramatikas (morfoloģijas un sintakses) normas, un tas apgrūtina teksta uztveri; mutvārdu tekstā valodas plūdums ir nevienmērīgs, daudz lieku paužu, neverbālie izteiksmes līdzekļi ir neiederīgi vai samāksloti.</p>	<p>2 punkti Veido tekstu, kurā vārdu krājums ir daudzveidīgs, tomēr vairāki vārdi nav funkcionāli un/vai semantiski iederīgi kontekstā; tekstā ir sastopamas vairākas nebūtiskas gramatikas (morfoloģijas un sintakses) nepilnības, kas neapgrūtina teksta uztveri; mutvārdu tekstā ir dažas liekas pauzes, izmantoti neverbālie izteiksmes līdzekļi, kas daļēji nesader ar teksta saturu.</p>	<p>3 punkti Veido tekstu, kurā vārdu krājums ir pārdomāts, daudzveidīgs, funkcionāli un semantiski prasmīgi izvēlēts; teksta gramatiskais (morfoloģiskais un sintaktiskais) noformējums ir pilnvērtīgs, tas atbilst komunikatīvajam nolūkam; mutvārdu tekstā ir vienmērīgs valodas plūdums, izmantoti iederīgi neverbālie izteiksmes līdzekļi.</p>	<p>4 punkti Veido tekstu, kurā vārdu krājums ir radoši un meistarīgi izvēlēts; teksta gramatikas noformējums ir pilnvērtīgs, mērķtiecīgi radošs un atbilst saziņas nolūkam un kontekstam; mutvārdu tekstā ir vienmērīgs valodas plūdums, meistarīgi un radoši izmantoti iederīgi neverbālie izteiksmes līdzekļi.</p>

<p>Mijiedarbība informācijas nodošanā</p>	<p>1-2 punkti</p> <p>Izturas pret sarunas biedru neieciētīgi vai neieinteresēti; saziņā daļēji ievēro runātāja un klausītāja kultūru, pārtraucot runātāju vai neizrādot interesi par sarunu; atbildot uz jautājumiem, veido ļoti īsas, nepārliecinošas atbildes.</p>	<p>3-4 punkti</p> <p>Izturas neitrāli pret sarunas biedru, neveicinot mijiedarbi, pamatā ievēro runātāja un klausītāja kultūru; izsakās pietiekami skaidri un pārliecinoši, tomēr teiktajā trūkst loģiskuma; laika limits pamatā ir ievērots vai arī vērojamas nelielas nobīdes (ne vairāk par 30 % no piedāvātā laika limita); atbild uz jautājumiem pārdomāti un strukturēti, tomēr atbildēs trūkst pietiekamas precizitātes vai izvērsuma.</p>	<p>5-6 punkti</p> <p>Izturas cieņpilni pret sarunas biedru un ievēro runātāja un klausītāja kultūru; izsakās skaidri, loģiski, pārliecinoši, laika limits ir ievērots; atbild uz jautājumiem pārdomāti, strukturēti, precīzi un pietiekami izvērsti.</p>	<p>7-8 punkti</p> <p>Izturas cieņpilni pret sarunas biedru un ievēro runātāja un klausītāja kultūru, kā arī mērķtiecīgi virza sarunu; izsakās skaidri, loģiski, pārliecinoši un mērķtiecīgi, ievērojot laika limitu; atbild uz jautājumiem pārdomāti, strukturēti, pārliecinoši un precīzi, atbildes izvērsumā radoši iesaistot mērķtiecīgi izvēlētas, kontekstuāli iederīgas atsauces.</p>
<p>Atbildi nevērtē, ja:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● uzdevums nav izpildīts, vai tā izpildē ignorēti uzdevuma nosacījumi; ● atbildē ir ietverta informācija, kas ir pretrunā ar ētikas normām. 				